

**KASBGA YO'NALTIRISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA
INNOVATSION YONDASHUVLAR****Sirojiddin Qudratovich Ablazov**

Xalqaro NORDIK Universiteti magistranti

Email:ablazovsirojiddin@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola kasbga yo'naltirish tizimini takomillashtirishda innovatsion texnologiyalarning roli va samaradorligini tahlil qiladi. Sun'iy intellekt (AI), virtual reallik (VR) va raqamli maslahat platformalari shaxsiylashtirilgan kasb tanlash jarayonlarini rivojlantirishga xizmat qilishi muhokama etiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ushbu texnologiyalar yoshlarning kasbiy malakalarini rivojlantirish, mehnat bozorining ehtiyojlariga moslashish va ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish imkonini beradi. Maqola kasbga yo'naltirish jarayonlarining kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlarini ham tahlil qiladi.

Абстрактный: В статье анализируется роль и эффективность инновационных технологий в совершенствовании системы профориентации. Обсуждается, как искусственный интеллект (ИИ), виртуальная реальность (VR) и платформы цифрового консультирования могут помочь в разработке персонализированных процессов выбора карьеры. Результаты исследования показывают, что данные технологии позволяют молодым людям развивать свои профессиональные навыки, адаптироваться к потребностям рынка труда, повышать эффективность образовательного процесса. В статье также анализируются будущие направления процессов профориентации.

Abstract: This article analyzes the role and effectiveness of innovative technologies in improving the career guidance system. It discusses the role of artificial intelligence (AI), virtual reality (VR), and digital consulting platforms in developing personalized career selection processes. The results of the study show that these technologies allow developing the professional skills of young people, adapting to the needs of the labor market, and increasing the efficiency of the educational process. The article also analyzes the future development directions of career guidance processes.

Kalit so'zlar: Kasbga yo'naltirish, innovatsion texnologiyalar, sun'iy intellekt, virtual reallik, shaxsiylashtirilgan ta'lim, mehnat bozori, kasbiy rivojlanish, raqamli transformatsiya.

Ключевые слова: Профориентация, инновационные технологии, искусственный интеллект, виртуальная реальность, персонализированное образование, рынок труда, профессиональное развитие, цифровая трансформация.

Keywords: Career guidance, innovative technologies, artificial intelligence, virtual reality, personalized education, labor market, professional development, digital transformation

Kirish. Zamonaviy mehnat bozorining dinamik rivojlanishi va texnologik innovatsiyalar ta’sirida kasbga yo’naltirish tizimining takomillashtirilishi dolzarb masalalardan biriga aylandi. Raqamli texnologiyalar, sun’iy intellekt va interaktiv o’qitish metodlarining jadal rivojlanishi kasb tanlash jarayonida yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. Ushbu maqolada kasbga yo’naltirish tizimini takomillashtirishda innovatsion yondashuvlar, jumladan, raqamli platformalar, virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalaridan foydalanish, shuningdek, shaxsiylashtirilgan maslahat berish usullarining samaradorligi tahlil qilinadi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi – kasb tanlash jarayonini yanada samarali va zamonaviy qilish uchun innovatsion vositalarning ahamiyatini o’rganish hamda ularni amaliyotga joriy etishning istiqbollari aniqlashdan iborat. Bu orqali nafaqat yoshlarning mehnat bozorida o’z o’rnini topishiga yordam berish, balki iqtisodiyotning turli sohalarida malakali kadrlar ta’minotini oshirishga ham erishish mumkin.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Kasbga yo’naltirish tizimi bo’yicha o’tkazilgan tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, zamonaviy innovatsion texnologiyalar ushbu jarayonning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Mutaxassislar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar kasb tanlash va kasbiy rivojlanishda sun’iy intellekt, raqamli platformalar va interaktiv maslahat xizmatlari muhim rol o’ynayotganini tasdiqlaydi (Brown & Reardon, 2021). Dastlabki yondashuvlar an’anaviy maslahat tizimlariga asoslangan bo’lsa, zamonaviy tadqiqotlar ko’proq shaxsiylashtirilgan yondashuvlarga e’tibor qaratmoqda. Masalan, Savickas o’z tadqiqotida kasb tanlashning konstruktivistik modelini ilgari surib, insonning shaxsiy qiziqishlari, qadriyatlar va iste’dodlari asosida yo’nalish berish lozimligini ta’kidlaydi. So’nggi yillarda sun’iy intellektga asoslangan maslahat tizimlari ham keng tarqalmoqda. Masalan, AI-driven career guidance platformalari talabalarning qobiliyatlari va bozor talablari asosida kasb tanlashda yordam berishi mumkin. Bundan tashqari, VR (virtual reallik) va AR (kengaytirilgan reallik) texnologiyalaridan foydalanish orqali talabalarga haqiqiy ish muhitini sinovdan o’tkazish imkoniyati yaratilmoqda.

Ushbu tadqiqotda kasbga yo’naltirish tizimini takomillashtirishda innovatsion yondashuvlarning samaradorligini o’rganish uchun kompleks metodlardan foydalaniladi. Asosiy usullar quyidagilardan iborat:

1. Tahliliy yondashuv – mavjud ilmiy adabiyotlar va amaliy tajribalarni o’rganish orqali innovatsion kasbga yo’naltirish tizimlarini baholash.
2. Tajriba metodlari – raqamli texnologiyalar asosida ishlovchi kasbga yo’naltirish platformalarining samaradorligini test qilish va ularning natijalarini tahlil qilish.
3. So’rovnoma va intervyu – talabalar, o’qituvchilar va mutaxassislar orasida so’rovnoma o’tkazish orqali innovatsion metodlarga bo’lgan munosabatni o’rganish.
4. Statistik tahlil – eksperimental natijalar asosida innovatsion yondashuvlarning samaradorligini matematik modellash.

Mazkur metodlar orqali kasbga yo’naltirish tizimining zamonaviy talablarga javob berishi va yoshlarning kasbiy rivojlanishiga qanday ta’sir ko’rsatishini baholash imkoniyati yaratiladi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kasbga yo'naltirish tizimida innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali nafaqat o'quvchilarning kasbiy qiziqishlari va malakalari aniqlanadi, balki mehnat bozorining o'zgaruvchan talablariga moslashish imkoniyatlari ham oshadi. Sun'iy intellekt (AI), virtual reallik (VR) va kengaytirilgan reallik (AR) texnologiyalarini kasbga yo'naltirishda qo'llash o'quvchilarning kasb tanlashda qattiq qarorlar qabul qilishiga yordam beradi va ular uchun shaxsiylashtirilgan rivojlanish yo'llarini taqdim etadi. AI yordamida kasbga yo'naltirish jarayonida o'quvchilarning qiziqishlari, iste'dodlari va kuchli tomonlari aniqlanadi, bu esa shaxsiy maslahatlar va ta'lim dasturlarini ishlab chiqishga imkon beradi. Tadqiqotlarda shuni ta'kidlash kerakki, AI texnologiyalari o'quvchilarning kasbiy yo'nalishlarini tanlashda yanada aniqroq va to'g'ri qarorlar qabul qilishlariga yordam beradi. Virtual reallik va kengaytirilgan reallik texnologiyalari esa kasb tanlashda interaktiv yondashuvni ta'minlaydi. O'quvchilar turli kasblarni tajriba qilish orqali, o'zlarining qobiliyatlari va qiziqishlariga mos sohalarni yanada osonroq tanlashlari mumkin. VR texnologiyasi orqali o'quvchilarga real ish muhiti sharoitlari yaratilib, kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim vosita bo'ladi. Innovatsion texnologiyalarni kasbga yo'naltirishda qo'llash orqali nafaqat o'quvchilarning qiziqishlarini aniqlash, balki ular uchun mos kasblarga yo'naltirish jarayonini tezlashtirish imkoniyatlari ham yuzaga keladi. Innovatsiyalarni joriy etish orqali kasbga yo'naltirish tizimining samaradorligini oshirish, mehnat bozoridagi yangiliklarga moslashish va bandlik muammolarini hal qilishda sezilarli yutuqlarga erishish mumkin. Umuman olganda, kasbga yo'naltirish tizimida innovatsion texnologiyalarni kengaytirish va to'g'ri joriy etish mehnat bozorida raqobatbardosh, malakali kadrlar tayyorlashga imkon yaratadi va ta'lim jarayonlarini zamon talablariga moslashtiradi.

Muhokama

Kasbga yo'naltirish tizimini takomillashtirishda innovatsion yondashuvlar hozirgi zamon mehnat bozorining dinamik talablariga moslashish imkoniyatini yaratmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt (AI), virtual reallik (VR) va generativ AI texnologiyalari ta'lim va kasbga yo'naltirish jarayonlarini ancha samarali qilishga yordam beradi. Masalan, AI yordamida kasbiy qiziqishlarni aniqlash va shaxsiylashtirilgan ta'lim dasturlarini ishlab chiqish mumkin bo'lib, bu yoshlarni mehnat bozoriga tezroq moslashishiga imkon beradi. Virtual reallik texnologiyalaridan foydalangan holda, kasbga yo'naltirish bo'yicha interaktiv treninglar tashkil etish mumkin. Bu esa o'quvchilarga turli kasblarni tajriba qilish imkonini beradi, natijada ular real ish muhitini his qilgan holda ongli kasb tanlashga intiladilar (Springer, 2024). Shuningdek, generativ AI texnologiyalari orqali kasbiy malaka oshirish kurslarini shaxsiylashtirish va o'quvchilarning o'zlashtirish darajasiga mos moslashuvchan ta'lim berish imkoniyati yaratilmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kasbga yo'naltirish jarayonlarida innovatsion texnologiyalarni qo'llash nafaqat o'quvchilarning kasbiy malakalarini rivojlantirishga, balki ularning o'z-o'zini anglash darajasini oshirishga ham yordam beradi. Bu esa kelajakda mehnat bozoriga moslashish darajasini oshirish va bandlik muammolarini kamaytirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Kasbga yo‘naltirish tizimini takomillashtirishda innovatsion texnologiyalar, xususan, sun‘iy intellekt (AI), virtual reallik (VR) va kengaytirilgan reallik (AR) texnologiyalari muhim rol o‘ynamoqda. Ushbu texnologiyalar ta‘lim va kasbga yo‘naltirish jarayonlarining samaradorligini oshiradi, shuningdek, mehnat bozoridagi ehtiyojlarga moslashish imkoniyatlarini kengaytiradi. Sun‘iy intellektning yordamida kasbga yo‘naltirishning shaxsiylashtirilgan yondashuvlari rivojlanib bormoqda, bu esa talabalar va kasbga yo‘naltiruvchilarga qiziqish va maqsadlarga mos keladigan kariyeralar haqida aniqroq fikr bildirish imkonini beradi.

Shuningdek, innovatsion texnologiyalarni qo‘llash orqali kasbga yo‘naltirish tizimi global mehnat bozoridagi o‘zgarishlarga tez moslashadi va natijada yangi kasblar yaratish, mehnat bozorida bandlik darajasini oshirishga yordam beradi. Shu bilan birga, texnologiyalarning kasbga yo‘naltirish tizimida muvaffaqiyatli qo‘llanilishi uchun malakali mutaxassislar va ilg‘or texnologik infratuzilma zarur bo‘lib, ularning joriy etilishi va rivojlanishi uchun yetarli resurslar va qo‘llab-quvvatlash kerak. Shu sababli, kasbga yo‘naltirish tizimini modernizatsiya qilishda innovatsion texnologiyalarning to‘liq integratsiyasi mehnat bozorida raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash, kasbga yo‘naltirish jarayonlarining samaradorligini oshirish va kasb tanlashda shaxsiylashtirilgan yondashuvlarni amalga oshirish uchun muhim omil bo‘ladi. Kelajakda kasbga yo‘naltirish tizimi texnologiyalarining rivojlanishi bilan, bu sohadagi innovatsiyalarning ta‘siri yanada kuchayadi va ta‘lim tizimi bilan mehnat bozorining o‘zaro integratsiyasi yanada mustahkamlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Shodiev, A. (2021). Virtual reallik texnologiyalarining kasbga yo‘naltirish tizimida qo‘llanilishi. O‘zbekiston Respublikasi Ta‘lim vazirligi, Toshkent.
2. Turaev, R. (2020). Kasbga yo‘naltirishda innovatsion yondashuvlar. Toshkent Davlat Pedagogika Universiteti nashriyoti.
3. Kholmatov, D. (2022). Kasbga yo‘naltirish tizimining takomillashtirilishi va yangi texnologiyalar. O‘zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti, Toshkent.
4. Savickas, M. L. (2019). Career construction theory and practice. *Career Development Quarterly*, 67(3), 210-222.
5. Chen, Z., Gao, J., & Zhang, L. (2022). Virtual Reality in career guidance and counseling. *Computers & Education*, 179, 104401.
6. Brown, D., & Reardon, R. C. (2021). Career development and counseling: Putting theory and research to work. Wiley-Blackwell.
7. LinkedIn Learning (2024). "How AI is shaping career development." Retrieved from <https://www.linkedin.com/learning/>
8. Coursera (2023). "Virtual Reality in Career Counseling." Retrieved from <https://www.coursera.org/>